

1671, 22

22

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
CATALEPSI,

Quam

Divina adfistente Gratia
Consensu atque Auctoritate Illustris &
Gratiosissimi Ordinis Asclepiadei in incli-
to ad Salam Athenao,

PRÆSIDE
VIRO

Nobilissimo, Amplissimo, Excellentissimo ac Experientissimo

DN. JOHANNES THEODORO
SCHENCKIO, Medicinæ Doctore & Theo-
retices Professore Publico Celeberrimo,

Dn. Patrono, Promotore ac Præceptore suo æviternum devenerando,

PRO LICENTIA

Supremisque in Arte Medica Honoribus ac Privilegiis Do-
ctoralibus solemniter & legitimè obtinendis,
*Publica atque placida τῶν Φιλιαρχῶντων censura ex-
hibet*

PAULUS CHRISTOPH. MOEBIUS,

Jenâ Thuringus,
IN ACROATERIO MAJORI
ad d. *Ob. horis consuetis.*

JENÆ

Typis JOHANNIS NISL, ANNO MDC LXXI.

DISSERTATIO IN ANATOMIA MEDICA
CATALPESI

Divina auctoritate Gratia
Consensu ac Auctoritate Illustri &
Gravissimi Ordinis Asseclorū
PRESIDE
VIRO

DR. JOHANNI THEODORO
SCHENCKIO, Medicinæ Doctore & Theo-
retico Professore Publico Celsissimo
PRO LICENTIA

supremis in Arc Medica Honoribus ac Privilegiis Do-
ctoribus solentibus & legitimè obtinendis
PAULUS CHRISTOPH. MOEBIUS

JENÆ
IN APOSTOLICI MONTIS
ANNO MDCCLXXI
Typis Johannis Neßl, Anno MDCCLXXI

Σὺν Θεῷ.

PROOEMIUM.

Gregia est *Simonidis* sententia, quem dicere solitum Historici referunt: ὅτι λαλήσας μὴ πολλάκις μετενόησε, σιοπήσας δὲ ἔδέποτε, i. e. locutum esse penituit sæpè, tacuisse nunquam.

Quadrabit in eum, qui rem arduam juxta ac difficilem propositurus, σιπωολόζαν, bombilionem ac futilem se præbet, mera venditat paradoxà.

ἄσων τ' ἑνεαχίλοι ἑπταχον ἢ δεκάχίλοι
Ανέγες ἐν πολέμῳ ἔριδα ξυάγοντες ἀγῆθ.

Tantum vociferans quantum novies deciesve mille viri clamare solent, qui prælia miscent.

Velut idem *Homerus Iliad. ε.* Martem & alibi *Neptunum* vociferantes introduxit.

In re namque gravi, ubi ad ejus sublimitatem solide prosequendam non suppetit fa-

A 2

cul-

cultas, sæpè tacuisse tutius est, magisque decorum, quàm πολυλογία & inani verborum strepitu inscitiam prodidisse.

Hæc omnia mecum reputans, dum decreto *Illustris & Gratosissimi Ordinis* hac in *Salana Asclepiadei* perquam rarum ac portentosum morbi genus **CATALEPSIN** loco **INAUGURALIS DISSERTATIONIS** publicæ *ιατροφίλων* censuræ exponere animum induxi meum, placuit non temerariò multiloquiò abstrusam ejus indagare naturam & pro paradoxo venditare, sed succinctam potius methodi cognoscendi & curandi instituire disquisitionem.

Quod si hallucinari contigerit, vel propterea veniam faciliorem mihi promitto, quod arduum hoc sit opus, cum primis si ingenium parùm exercitatum spectetur. Interea *Ter Sanctum Numen* supplex veneror, faveat conatibus & felices subinde successus gratiosè concedat.

CAPUT

CAPUT I

Όνοματολογία.

Nomen quasi novimen dictum inquit *Festus*, à no-
sco, quod notitiam faciat. Nam per id, quo ali-
quid nominamus, illud agnoscitur; & naturæ qua-
si lege nomina rebus accommodari debere. *Seneca*.
Cous lib. 7. E. τήχης auctor est.

Igitur primò omnium non inconcinnè rerum inve-
stigamus *όνοματολογία*, quæ complectitur *ετυμολογία*, *ε-*
μωνυμία & *συωνυμία*.

Ετυμολογία si spectemus, patet, *καταληψιν* vocem esse
origine græcam, usu verè Latinam, dictam *κατα-*
λαμβάνειν, quod passim apud authores est deprehendi,
occupari, detineri, convinci.

Siquidem hoc malo correpti subitò præter omnem
spem & opinionem in *εκσταση* rapti, videntur velut immo-
biles in eodem statu detineri & sensibus omninò vinciri.
Quo de *Galeni. 4. de locis affectis 2.*

Hinc ipsum nomen *κατάληψις* deprehensionem, in-
vasionem, occupationem &c. notat. Sic *κατάληψις τῆς*
ιερέε, invasio templi apud *Demosibenem*: *κατάληψις τῆς βα-*
σιλείας occupatio regni apud *Isocratem* legitur.

Quo ad *συωνυμία*, notandum, *μεταφορικῶς* accipi *κα-*
τάληψις vocabulum quando de rebus dicitur quæ sensu-
bus & mente comprehenduntur.

Est alioquin *κατάληψις* vocabulum Empiricis fami-
liare:

liare, ex Stoicorum schola profectum, notans veram ac
perpetuam cognitionem teste *Galeno lib. ωει αἰρεσίων*. Un-
de apud *Ciceronem de finibus κατελήψεις* cognitiones vo-
cantur, & *κατελήψεις*, perspicuum das so klar ist/ daß man
es greiffen möge; quæ quidem significatio à priori non
est aliena.

Verùm hic loci non videtur metaphorica, sed pro-
pria attendi, eo quod causa morbifica in catalepsi peculiari
contactu spiritus sensu motivos comprehendat eosque
figendo immobiles reddat, adeo ut in quo statu ægrum
offendat, vigilantem, edentem, scribentem, legentem, in
eo immotum seruet ac si esset congelatus sine sensu mo-
tisque.

Indubitatum catalepsidis exemplum adfert *Buchana-
nus lib. 6. de rebus Scotica*, cum scribit: in mediis scalis u-
nus adscendentium subito stupore correptus, ita gradibus
adhæsit, ut nec ulla ratione divelli posset & sequentibus vi-
cem præcluderet.

Quod si aliquando *Galenus* catalepsin ad *αἴσθησις*
καύμα & alios affectus legitur accommodasse, ob quod
confusionis genus ab *Argenterio* reprehenditur; factum
id propterea fuit, quod veteres, hujus vocis proprietatem
non adeo strictè observarint. Adis *Alexandrum Massari-
am Pract. Med. lib. 1. cap. 15. & Gorrbaum in desinit. medi-
cis pag. mibi 216.*

Quis diligenti studio animadvertendum, an catale-
psis propriè dicta sit, an verò affectus catalepticus. Duo e-
nim hæc distinctum quid sunt, quod videtur indiguisse
Hercules Saxonia in prælectionibus practiceis, cum non o-
mnes à *Fernelio* allegatas & adductas catalepses pro veris
ac propriis agnoscat.

Συναυμία nominum varietatem ostendit. Dicitur enim κατὰ ληψιν æquè vulgato nomine κάπηϞ ἢ καπηγή, & eo qui detinentur κάπηχοι ἢ καπηχόμενοι, ἀπὸ τῆς κάπηχέου detineri. Latini retento græco idiomate catochen & catalepsi nominant.

Diocli aphoniam appellitare placuit; forsan in latiori significatu. Alii cum Platero congelationem & stuporem vigilantem: alii ἐκστασιν; quanquam hac potius sit vehemens aberratio & motio; mentis, differatque à catalepsi propriè dicta.

Cælius Aurelianus apprehensionem vel oppressionem nuncupavit; Archigenes exsolutionem. Germanis non suppetit admirabile hoc morbi genus peculiari nomine indigitare, sed periphrasi metaphoricà ejus indolem exprimere, petità similitudine à ligni, vitri; glaciæ vel lapidis durtie & immobilitate; quin imò ab illis qui fulmine percutiuntur, mentis alienatione & frigore stupentibus, wie einer der gleichsam zum Stein / Glas / Holz oder Eys gefrohren / von Donner gerühret oder sonst entzündt ist / vel aliter etiam, prout cuivis in hujus descriptione placuerit exercere ingenium.

CAPUT II

Περὶ γματολογικόν.

Pralibatis quæ circa nomen attendi debebant, præstabit omninò rem ipsam & ejus naturam indagare per conceptionem ideæ sive summariam delineationem & definitionem. Hac enim (nempe definitio) est terminus, qui rem totaliter includit, & nihil rei est extra cui conveniat, nec aliquid est intra cui non conveniat, docente B. Thoma sup. lib. π' εἰ ἐγμ. solloq Ita

Ita verò definiri potest *catalepsis*, quod sit *subita ac momentanea partium corporis plerumque omnium fixatio & immobilitas cum facultatum principum & sensuum externorum læsione diminuta, salva manente respiratione, à spirituum animalium immobilitate ortum habens.*

Generis seu formalis rationis vicem implet fixatio & immobilitas corporis cum læsione facultatum principum & sensuum externorum, estque hæc communis doctorum sententia, licet gradibus suis non destituatur, quo de *G. Rolsincius Epitom. cognoscendi & curandi particular. corporis affectus lib. 1. c. 3.*

Varias & admirandas *catalepsis species* adnotavit *Marcellus Donatus in historia medica mirabili c. VII. & Rombertus Dodonaus in observationibus*, quo lectorem benivolam brevitati nunc studens ab lego.

Ex quo liquet ad quam praternaturalium classem sit reducendus affectus, videlicet ad symptomata, quæ quidem non in excretis & retentis, neque in simplici affectu seu qualitate mutata, verum in actione læsa consistunt, & à subtilioribus medicis propriè dicta symptomata vocantur. Vide *Argentarium & Plempium in Institutionib.*

Actionum læsio hæc nunc examinanda, prout non una sed multiplex est, si ipsius affectus natura & varietas attendatur. Etenim ex eo, quod corpus in univèrsium rediditur immobile, læditur facultas motrix & quidem *abolitè*. Si manus non nihil moveri possunt, ceu moveri quandoque testatur *Schenckius in observationib. medicinal.* tunc *diminutè*: si opisthotonus & motus convulsivi simul observentur, velut huiusmodi compositos affectus annotavit *Rhodijs cent. 1. observat. 37.* motricis actio *depravatè* læsa apprehenditur. Unde signis distinctivis opus habet de quibus postea. Parili

Parili modo non eadem semper est actionum læsio facultatum principum & sensuum externorum, sed magna est hujus lætudo.

Jam enim aliqui omnem imaginandi potestatem amittunt, memoriam abolitam habent, sensibus externis omnibus privantur, nec magnis clamoribus excitati audiunt, non vident, & si oculi semper sint aperti; siquidem a superiore facultate vis visibilis non apprehenditur.

E contrario quidam audiunt & vident, licet obscure, palpebras tamen & oculos movere nequeunt. Quidam recordantur, imaginantur ac somniant, quemadmodum hoc morbo correptorum varias & horribiles observationes proposuerunt *Paulus, Fernelius, Schenckius lib. i. observat. medic. pag. 66. Hollerius, Wierus, Zacut. Lusitan. de medic. princ. histor. lib. i. & alii.*

M. Oflius comædiarum histrio, cum populo admodum placuisset natali die suo, conviviumque haberet, editâ coenâ in pultario calidam potionem poposcit simulque personam ejus diei acceptam intuens, coronam e capite suo in eam transtulit, tali habitu rigens nullò sentiente, donec accumbentium proximus repescere potionem admoneret. *Plinius histor. Natural. l. 7. c. 55.*

Cæterum disquisitione non indignum videtur, quare tantopere læsâ motrice facultate, salva nihilominus maneat respiratio motusque thoracis?

Galenus ipse de hoc miratus 2. aphorism. 42. inquit: *Ἰαυρηάσαι γὰρ ἐστὶν ὅπως τῶν ἄλλων μυῶν ἀπ᾿ ἄλλων ἀκινήτων ἐν ταῖς ἀποπληξίαις γινώσκων, οἱ τὸν ὄργανον ἀγρίλλοντες, ἢ καὶ μάλα ἀδύνατον γὰρ πάλαι: mirum videtur, qui fiat, ut aliis omnibus musculis stupentibus in apoplexia, soli thoracem moventes moveantur, difficulter licet, tamen sæpè.*

B

In

οὐδὲ In catalepsi non agrè, sed promptissime moventur,
id quod magis mirandum erit.

Causam hujus motionis *Galenus* reddit duplicem,
cùm, quod propter motricis imbecillitatem musculi tho-
racem diducentes cogantur ad mutuam auxilium, tùm,
quod ob respirationis necessitatem vis nervis contenta ex-
citetur ad motionis actum.

Probabilius illi sentire videntur, qui respirationem,
actionem non merè animale[m] vocant. Veruntamen cùm
videam *Magnif. Rolsincium, Præceptorem meum* jugiter ve-
nerandum in *citaca epitome cognoscendi & curandi affectus*
corporis particulares cap. 4. de apoplexia docere, quosdam
animalem omnimodè astruere, eò quod ad animale[m]
continuatio[n]em non sit necessaria, sed sufficiat primus saltim
voluntarius impulsus, placebit & mihi in hac opinione
acquiescere.

CAPUT III

Υποκειμενολογικόν.

Subjectum adaequatum est totum corpus, quatenus ex
mobili-fixum redditur.

Cerebrum fons & origo motus & sensus, aut si mavis,
actionum animalium, principaliter affici deprehenditur.

Nam cùm actiones animales in omni catalepsi, præ-
sertim exquisita præ aliis laborent: (quod patet ex totius
corporis immobilitate & sensuum læsione) organa etiam
ipsorum præ reliquis affici necesse est, quod ipsum scitè
non minus, quàm eleganter docet *Trallianus lib. 1. cap. 25.*
τῆς κεφαλῆς ἐστὶ τὸ πάθος, inquit, *ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς αἰσθητικῆς*
καὶ τῆς κινήσεως, ὅτι τῆς κεφαλῆς ἐστὶ τὸ πάθος, δηλοῦν τὸ συμ-
βαίνειν αὐτοῖς ἐν τῇ παροξυσμοῖς ἅπερ αἰσθάνειν, ἢ ὄραν, ἢ νοεῖν
ἔλας

Et hoc dicitur per Aristot. lib. 2. de animalibus. dicitur enim ad Aristot. quod
per se dicitur ad Aristot. lib. 2. de animalibus. dicitur enim ad Aristot. quod
sensu motusque origo habetur. Quod autem capitis mor-
bus sit, estatur hoc, quod per accessiones agris contingit. Ne-
que enim audire, aut videre, aut intelligere, prorsus aut me-
minisse alicuius possunt, sed omni desituti sensu jacens, mor-
tus non dissimiles.

Interea inter se ambigunt auctores, quanam pars cere-
bri primario afficiatur!

Nonnulli ventriculos cerebri magis molestari con-
tendant, utpote qui violenter sensu impediunt spirituum
motionem.

Verisimilius de posteriori capitis parte sentire vide-
tur Galenus lib. 4. de locis affectis cap. 2. maxime cum hac
posterior pars cerebri, cerebellum dicta, reliquas inter ce-
rebri partes densissima sit & durissima, duabus membrahis
circumsepta, facilius possit exsiccari nervorumque princi-
pio una laso universum illico corpus rigescat, geletur & in
eo statu permaneat, in quo fuit correptum auctore Pau-
lo, Bigneta lib. de re medica 3. cap. 10. Induci autem ab eo
vulgo perhibetur, quatenus pars est similis spiritibus ani-
malibus perfusa, pro quorum dispositione mobili vel im-
mobili pariter moveri vel obrigescere membra contingit.

Quasiti, an catalepsis eadem cum epilepsia partem
occupet cerebri, eo quod plerumque ex epilepticis fiant
cataleptici & ex his illi.

Jam vero epilepsia causa praeter ceteris posticam cere-
bri partem circa spinalis medulla exortum infestat, & reli-
quas postmodum partes in consensum rapit; hinc pariter
ut catoche qua functionum principum & sensuum exter-
norum laesio est? respondere possumus, quod non. Nam

VI. 1740

si epileptici fiunt cataleptici, necesse erit, quod uti forma,
ita & subjecto principali differant. Nec enim hic distin-
ctio valet inter τὸ ἴσιον καὶ μᾶλλον.

Nisi dixeris medullarem cerebelli substantiam tam
superstitiosè à corticosa separandam non esse, cum sine
hac illa actiones suas exercere atque exserere non possit, uti
ex recentioribus ex ipsa cerebri structura hoc ingeniosè at-
que dilucidè demonstrat *Marcellus Maipigijs tractat. de
structura viscerum.*

Et hâc ratione diligenter dispiciendum, si de princi-
pali parte in catalepsi affecta quaritur, utrum ambæ prin-
cipaliter afficiantur partes cerebri nec ne, vel potius una
per se, altera per accidens laboret.

In catalepsi spiritus animales in medullari cerebri
substantia geniti & stabulantes primariò fixi & immobiles
redduntur, non ita in epilepsia & reliquis capitis affecti-
bus in quodam tertio cum nostro hoc affectu convenienti-
bus, de quorum diagnosi subinceps agetur *capite de signis
diagnosticiis.*

Hoc modò cerebrum consideratum duplici ratione
patitur: altera namè πρῶτον ἀθεῖαν, generatâ scil. causâ mor-
bificâ in ipso cerebro; altera namè δευτὴρον ἀθεῖαν sive per
consensum, à toto nempe, ut in febribus malignis; item à lie-
ne, intestinis, pancreate, mesenterio, utero, hypochondriis &c.
cerebro communicatâ; idquè contactu vel corporali, vel
virtuali.

Afficitur quoque suò modò cor. Hinc fit, ut per in-
tervalla magnum spiritum ducant agri, & cedente morbo
suspiriosi excitentur, annuente *Roderico à Fonseca lib. 2.
consult. 92.*

Cætera medii & infimi ventris viscera non sympto-
matis, sed causæ ejus subjectum meritò esse perhibentur.

CAPUT IV.

CAPUT IV.

Αἰτιολογικόν.

ARTICULUS I.

De causa immediata.

Verissimum est, quod apud Hippocratem lib. de flatibus extat: Qui morbi cognoverit causam, is utique ex his, quæ in corpore insunt, adeptâ per contrariâ morborum cognitione, facillè poterit, quæ profunt offerre. Sic è contrariò versabimur in caligine, si causis neglectis, vel saltem postliminiò consideratis, ultrò morborum aggredimur curationes, velut fretorum ignari morbosa tempestatis fluctuumq; vim evitare non solent.

Proinde, ne videamur ἕσπερον πρῶτον ἀγερε, primo omnium licebit affectus nostri persequi causam *immediatam & proximam* qua de maximorum virorum dissentientia offendimus iudicia.

Medicorum dogmaticorum hyperaspistes Galenus l. 2. apb. 2. intemperiem cerebri frigidam & siccam causam proximam agnoscit, verum non satis tutò nititur fundamentò.

J. C. Scaliger spiritus inculsat perculsos ac receptos in intimos cordis sinus; quem refutat Sennertus in praxi lib. 1. part. 2. cap. 30.

Ballonius lib. 2. consil. med. pag. 37. quadrifariam catochen cerebrum occupare tradit: 1. Per præsentiam humoris. 2. intemperiem. 3. resolutionem & primigenii humoris spirituumque primigeniorum cerebri absorptionem. 4. fortem aliquam imaginationem rei triftis, ut spirituum animalium oppressio & dissipatio fiat. Sed nec hic in omnibus satisfacit.

Quæ de profligatione spirituum in nervos cerebro continuatos profert *Platerus*, parum probabilitatis habent, licet exemplò rem illustrare conetur.

Magis ad salivam facit *Nicolai Pisonis* opinio, qui de *morb. cur. & cognosc. cap. 13.* non cerebri substantiam, pro- ut *Galenus* autumavit, sed spiritus ipsos animales affici di- citat, dum congelantur, partesque faciunt rigescere.

Clarius hac de re mentem suam explicat *Sennert. loc. cit.* ubi spirituum animalium peculiarem *διήρησιν*, pro ut scilicet illi in organis sensus & motus non deficiunt, sed fi- guntur quasi, immobiles redduntur, ac immoti manent, u- nò verbò nuncupat congelationem seu immobilitatem; quam spirituum congelationem & immobilitatem vel, si- mavis, *νάρκησιν* stuporem merito causam cataleptis *επισσο- & proximam* vocamus.

Congelationis modum explanabit *cap. seq.*

In præsentì monetur *Ἐπισημα*: An spiritus animales conjunctim, qui in primo sensorio inque omnibus sen- suum organis contineantur, hanc patiantur congelatio- nem, an verò seorsim qui menti & immaginationi inservi- ant?

Communis opinio est, spiritus animales in univer- sum congelari, quam tamen reprobat *Sennert. loc. cit. &* spiritus saltem menti inservientes affici statuit. Quò pa- tètò id fiat, docet ibidem: Videlicet si spiritus ille, ceu phantasia & mentis proximum organum, figatur & immo- bilis reddatur, ut sensuum externorum objecta non appre- hendat, contingere, ut, etsi in organis sensuum externo- rum spiritus animales adsint, qui objecta illorum percipi- ant & ad phantasiam deferant, ab ea tamen non percipi- untur, neque etiam à phantasia tum quasi torpidà & quie- scente

sciente motum ullum imperari, & si quis ab externo impulsu fiat, eum non attendente nec gubernante phantasia accidere. Quæ rationes adductæ vel idè nobis arridere possent, quod à quàm plurimis medicorum primiceriis mereantur applausum. Verùm unicuique exinde fluit quod scrupulum nobis relinquit:

Nimirum, si soli spiritus phantasiae & menti inservientes congelantur, ita ut reliqui in partibus salvi maneant, sequi videtur, quod, qui salvi manent, eorum quoque actiones animales, quæ in tribuendo partibus sensum & motum consistunt, non laedantur. Jam verò notum est, in catalepsi exquisita laedi sensum tactus abolitè in omnibus partibus, unde liquet congelationem illam seu *vaporosam* non afficere tantummodò spiritum facultatis superioris, verum per totum corpus diffusum.

An dicendum, vel idè abolitum spectari, quod non semper dijudicetur, quæ dijudicatio necessariò ad quemvis objecti externi perceptionem requiritur; an verò quod rigor ille spirituum *et animæ* fiens in primo sensorio, eos qui in sensibus externis sunt, attonitos quasi & suspensos ad tempus retineat, ut sensum habentes nihilominus tamen non sentiant? Quo de in conflictu plura.

ARTICULUS II.

De causa mediata proximiori.

Causa mediata, quæ spirituum intercipit motum, est vel humorosa vel vaporosa. Per *humorosam* intelligimus quemlibet humorum vitiosum: Per *vaporosam*

rosam spiritum seu vaporem sylvestrem congelandi vim habentem.

Posterior καὶ ἔξοχῆν causa mediata proximioris sibi vindicat nomen; respondet quippe ipsius affectus naturæ; cum enim subito invadat nec admodum duret, conijcimus indè materiam vaporosam esse in culpa.

Vapor hic narcoticus seu congelativus non est talis, qui ratione copix distendat cerebri membranas & ventriculos, sicque motum spirituum præpediat, prout nonnulli voluerunt; nec qui absolutè debetur qualitatibus manifestis, quandoquidem impossibile est dari in corpore ejusmodi actualè frigidum, quod congelandi vim haberet, sed ab occulto ac difficulter explicabili dependet principio.

Hujus probabilitatem confirmat fulminis spiritus, quò subito vinum in dolio congelatur.

Notabile est exemplum, quod de octo messoribus fulmine tactis refert *Cardanus*, qui sub quercu decumbentes atque cœnantes in ea forma, qua prehensi fuerunt, examinati sunt visi ita, ut unus comedere, alter poculum ori admoveere videretur. Quæ spiritus ratio, si cui mira & *ἄγδιε* apparet, illi plura hac de re cogitandi ansam præbet admiranda vis figendi in nitro, vitriolo & pluribus aliis mineralibus latens. Similiter spiritus in terræ motibus & è quibusdam speluncis exhalantes, aquas & animalia protinus rigida reddentes, ceu passim ex autoribus exempla colligi & huc referri queunt.

Facit huc historia quam *Appianus l. 2. de bello civili* refert cum scribit: Fertur Gomphis quiddam accidisse memorabile, repertos in officina medici nobiles senes viginti humi jacentes, cum calicibus nullò affectos vulnere, similes ebriis; unum in sella sedentem ceu potionem medicam porrigentibus aliis.

Chimi-

Chymici congelationem hanc à Gali principio deducunt, & quidem à G^o cremoso permutatioum gradibus alterato & destillato.

Quemadmodum enim (*sunt verba Magnifici Rosincii*) spodium vino injectum extimam vini superficiem congelat, ita hic G^{us}, insitâ vi in rabiem suscitatus, nervis impingitur, corpora constringit & rigida reddit, ut fulgur non vaginam, sed ferrum, non faccum, sed nummos petit.

Petrus congelationem à G^o Sⁱs beneficè fieri docet *lib. diff. 7. nosolog.*

Alii $\text{\textcircled{A}}$ resolutum & immoderatus luxurians pro vera causa habent.

Alii Glatum morbum vocant. Undè *Ibner. Observat. medicinal. lib. 2. Observ. 1.* vim hanc congelativam appellat acidam, vitriolatam ac ponticam, spiritus animales figentem & nervorum tunicas constipantem.

Vapores hujusmodi elewantur ex variis generis humoribus, sive in cerebri substantia corruptis, sive extra eam ab aliis partibus, hypochondriis, utero, liene, & aliis per porositates, arterias, & ipsos nervos communicatis; Sive humor talis sit melancholia secundum *Alexand. Massar. lib. 1. cap. 15.* sive pituita vitrea vel pituita cum bile, uti existimat *Fernel. 5. patholog. 2.* Sive pituita cum sanguine mixta, ut inter alios observavit *Dodon. observ. med. cap. 4.* Sive serum, ceu per anatumen cerebrum posteriore parte hòc usque refertur se observasse scribunt *Scholiographi ad cap. 9. libi. de morb. intern. Holler.*

Sennertus præ reliquis succum melancholicum, utpote naturâ flatulentum ad hunc affectum procreandum idoneum putat, quod itidem per experientiam anatomicam, probare ante eum solitus fuit. *Jacotius comment. ad apbo. 7.*

C lib. 2.

lib. 2. coac. Hippoc. in iis qui hōc morbo exanimati, majores venas à posteriore capite ad synciput rectā decurrentes plenas concoctō crassōque sanguine haberent, posterius cerebrum serosā materiā occupatum.

Denique *sanguinem ipsum ual' cynov* replendo subitoque caput occupando hoc malum efficere testis est *Zacut. Lusit. de med. prin. histor. lib. 1. b. fl. 41.*

Verūm hanc catalepsis speciem alii potius spuriam quam legitimam vocant; nec videtur sanguis tam mole quam virtute talismodi affectum generare posse. Hinc, quod attinet exemplum juvenis hōc morbo detenti & per hæmorrhagiam liberati, quod ex *Aëtio* idem refert *Zacutus Lusitanus*, dubitamus, an vera is laboraverit catalepsi, an verò alio aliquo affectu soporoso.

Secundum principia *Harvejana* circulationi impedita hoc adscribitur malum.

Cartesjanis fundamentis qui inhærent, hi Spirituum & sanguinis motum inhibutum accusant, cum ab anima rationali glandulæ pineali insidenti influere prohibentur, quod de legesij eius *tractatum de homine.*

Quomodo triumviralis *Sylvii* humor cerebrum sensusque externi organa impetat, ex *praxi* ejus addisces *medica.*

Acor Helmontii & acidum *Ottonis Tachenii* spheræ suæ bonitatis obliviscentes & ita peregrini & hostiles facti, cerebri potentias hæc consimiliter hebetant & sistunt.

ARTICULUS III

De causis remotis naturalibus.

Causæ quæ ad antecedentium generationem, vel motionem, vel faciliorem susceptionem faciunt, sive sint internæ, sive externæ, referri possunt ad *naturales, nonnaturales & praternaturales.* Natu-

Naturales sunt TEMPERAMENTUM cum totius, tum partium mittentium, imò & recipientium dispositiones, quas *Riolanus* & *C. Hoffmannus* non ineptè intemperies naturales vocarunt.

Per dispositiones intelligimus *hereditarias* pariter & *acquisitas*. Ut, si totius habitus ad frigidum & siccum inclinet, adhæc sit densus, exitum vaporibus intercludens eliminandis. Sic cerebrum frigidum & siccum, quod præterea debile est, ad causas mali fovendas & recipiendas perquam est idoneum. Sic viscera coctioni & depurationi sanguinis inservientia eandemque dispositionem foventia multum de culpa participant.

ÆTAS vix nulla ab hoc malo satis tuta.

SEXUS licet neuter immunis, sequior tamen, si ejus temperamentum & varias ab utero ægritudines diligenter examinaverimus, aliquam habere videtur prærogativam.

VITÆ GENUS huc reduci potest *sedentarium* ac *meditabundum*, quale est studiosorum literis pertinaciter invigilantium. Assidua namque studia præter cruditates & flatus, quorum sunt feracissima, & calorem quem exsolvunt insitum, spiritusque insuper & dissipant & immobiles reddunt, ut non mirum, si catalepsi quandoque incidant. Vide memorabilem historiam *Galeni*, quam de suo discipulo refert *z. in z. prorebet. Hippoc. z. 56.* Quo & illud *Fernelii* pertinet exemplum, quod *z. parbol. z. graphicè* depingit his verbis: *Unus dum literis & chartis sedulo indigilat, repente catalepsi percussus, ita quidem obrigit, ut sedens calamusque digitis premens, oculis in libros de fixis putaretur in eorum studia incumbere, donec vocatus & impulsus deprehensus est omni sensu motuque carere.*

ARTICULUS IV
De causis nonnaturalibus.

EX rebus *nonnaturalibus*, quæ causarum subeunt nomen in catalepsi, primò omnium prodit AER, quem meritò *Galenus* necessarium vocat, propter evitatio-
nis impossibilitatem.

Hic si temperatus & laudabilis, acceptissimum quoque vitalis auræ spiraculum est; si secus se habeat, frigidus, crassus nebulosus & turbulentus sit, imbrisque refertus, non dubium est, quin pronam malo porrigat an-
sam. Similis ex regionum locorumque palustrium vitio oriri potest. Quo faciunt anni quoque tempora au-
tumnale & hybernum.

Congelatorum & per Alpium loca nivosa iter faci-
entium exempla huc reducenda, quatenus illud frigus se-
habet ut causa procatartica, quæ latentem in corpore
causam in actum deducere valet.

Ceterum congelatio ipsa quæ fit à frigore externo
cum nostra cataleptica congelatione parum habet com-
mercii, nisi spiritum Gorgonicum cum *Charletone* admi-
seris, quo flante & penetrante extemplo obviæ res conge-
lantur & indurantur. Talem cum Borea ambulare po-
tissimum, hyberna tempestas confirmat & ita referri forte
hic videtur historia *Curtii* cujus l. 8. meminit.

CIBUS ac POTUS frigidus & siccus, imò crassus pu-
tridus & flatulentus, ut sunt carnes sale conditæ & fumò
induratæ, leguminum genera, cerevisiæ non defecata, vi-
na generosa & vetusta, quæ cerebro maximè infesta, si præ-
ter modum bibantur, malo præbent incunabula.

Ex vino generoso ortam catalepsin notavit *Platerus*
Prax. lib. 1. Huc

Huc spectant *medicamenta nimium refrigerantia & exsiccantia*. Item *narcotica* intus & foris adhibita. Contactus attamen torpedinis & fumus argenti vivi stuporem, non catalepsin, efficiunt.

Ex *media* quoque morbum hunc fieri credibile est; præterquam enim, quod humidum radiale absumit, agitando humores caput vaporibus replet.

SOMNUS & VIGILLÆ, quatenus *ille* immoderatus & præposterè instituitur, torpidos reddit sensus & viscera. aggravat: *Ha* pariter, si mediocritatem excedat, corpus resolvunt, & spirituum animalium, quos dissipant, loco cerebrum vaporibus sylvestribus replent.

Eòdem modò QUIES & MOTUS, si mediocritatis limites transgrediantur, vim induunt nocivam, præsertim lucubrationes & vita sedendaria, ut supra dictum, symbolum adjiciunt.

EXCRETA & RETENTA, quorum sanè vi nulla efficacior est ad catalepsin introducendam, si præter naturali modo se habent, quid mali non moliuntur? Dum enim utilia excernuntur, vires insimul & spiritus exhauriuntur, quo fit, ut totum corpus torpescat, ceu videmus in fluxu alvi contumaci, magnis hæmorrhagiis narium, hæmorrhoidum, uteri, vulneribus. Ita feces alvi, urina, sudores, sanguis menstruus, lochia, bilis, mucus narium, lymphæ retenta putredinem concipiunt, sanguinem coinquinant, sicque spiritibus mole non minus quam virtute obsunt.

A suppressione mensium morbum hunc originem, duxisse experientia comprobavit *Fonsæca lib. 2. consult.*

ANIMI PATHEMATA quale dominium habeant in humores & spiritus neminem latet. *Ira* bilem aggregat.

Tristitia & metus atros pariunt succos, hujus mali fomites.

mites. *Gaudium nimium* spiritus dissipat. *Amor* mentem & corpus enervat; hinc ex amore catalepsin observavit *Tulpius lib. 1. observat. cap. 22.*

Rondeletius de puella memorat, quod cum eum, cui nupserat parum amaret, præ mœrore, eò affectu fuit corrupta. *Cum absens*, inquit, *erat maritus*, aut de eo nihil audiebat, restituebatur, auditò ejus nomine corripiebatur. *Et cum ferret hyariam, recordans mariti, in via sedebat, oculos apertos habeat, larvam aut arte effictam dixisset.*

Terror, fulminis instar, regium mentis & spirituum petit solium, ut eò percussi catalepsin protinus incidant.

ARTICULUS V

De causis præternaturalibus.

Tertium Causarum remotarum genus est rerum præternaturam, ad quarum syllogem spectat cerebri recessus à statu naturali per intemperiem frigidam, & siccam morbosam, partium mandantium vitium, coctio in primis *ventriculi lesa*, sicut & reliquorum viscerum. *Obstructiones hypochondriorum, aut spectatim mesenterii, hepatis, lienis, pancreatis, uteri & hæmorrhoidum.*

Ex hepate & pulmonibus corruptis catalepticum vidisse testantur *Scholigraphi ad Hollerium.*

Ex *vermibus* puellam catalepticam *Alexander Benedictus Veronensis lib. 1. cap. 26.* Ex *erysipelate* malè curatò inductam catalepsin memorat *Gremsius Arbor. ruinof. pag. 206.*

Possunt etiam catochen fovere *malum hypochondriacum, scorbutus, hysterica, passio, epilepsia, febres, maligna, quartana* & omnes morbi melancholici.

CAPUT

CAP. V

Διαφορολογικόν.

Quoad differentias RATIONE GENERIS cataleptis
Alia est vehemens, in qua actiones principes &
sensus externi penitus abolentur.

Alia levis, ubi laeduntur saltem diminutè.
Alia est recens, *alia* inveterata. *Quaedam* acquisita
est; *alia* hæreditaria. Sola quædam, *alia* morbis juncta.

Ratione SUBJECTI *Alia* senum, juvenum, viro-
rum, mulierum *Alia* totum corpus, *Alia* partes plu-
res adfcit.

Ratione CAUSÆ *Alia* est per ἰδιοπάθειαν, dum in i-
pso cerebro latitat morbosum virus, sive in ipso genere-
tur, sive aliunde translatum in ipso stagnet. *Alia* est per
συμπάθειαν. cum vapor congelativus ex inferiorum parti-
tum repagulis, ut ventriculo intestinis, liene, hypochon-
driis, utero prorumpit & ad cerebrum elevatur.

Ratione rerum morbificarum totuplices sunt differen-
tiæ, quotuplices ad malum hoc generandum concurrunt.
Unde *Alia* est à melancholia, *Alia* à pituita, *Alia* à vermibus
&c. à causis externis, re quadam narcotica & extemplo stu-
pefaciente, qualis est fumus lignorum juniperini & taxi,
elychnii extincti attamen fumantis adhuc atque rerum,
graveolentium odor, camera calce recenter incrustata &
pondum desiccata.

CAPUT VI

Σημειολογικόν.

ARTICULUS I

Designis diagnosticis.

Signo-

Signorum tanta est ad medicinam rectè faciendam, vis, ut iis sublatis, fundamenta ipsius sensim collabescere necessum sit. Illa quippe in morbi cognitione nos manuducunt, & quicquid vel in præsens ad illius dijudicationem, vel fausti infaustive eventus prædictionem in futurum spectat, graphicè nobis præfigurant.

Hinc nihil plenius medicum dogmaticum ab empiricis separare dixerim, præter curiosam morborum evolutionem per exactam signorum inquisitionem. Ignavam quidem empiricorum pecus de causis morborum cognoscendis parum sollicitum est, multò minus signorum, quæ à causis & aliunde petuntur, ullam habet rationem: aut genuinæ artis filius gnauiter horum scrutatur condiciones, ne pro apoplectico lethargicum, pro cataleptico syncopticum curet, sicque temerario prorsus ausu hominum negotietur salutem.

Quod si igitur ita est, quod nunquam securus ille, sed animò perpetim fluctuans medicinam facit, qui neglectis signis, solò remedii paradigmate instructus est, his sanè præ ceteris intentos omninò nos esse de cataleptis curatione dicturos decebit.

Sunt verò duplicia: *Diagnostica & Prognostica.*

DIAGNOSTICA circa affectum versantur vel *imminentem* vel *presentem*. Etsi enim cataleptis sit præceps ac subitaneus morbus, cujus invasiones præter opinionem in momento homines opprimunt, prout *Holler. comment. ad apb. 13. lib. 5. coac. Hippoc.* testatur se vidisse qui subitò, cum integerrimà fruerentur valetudine eò malò deprehensi, ut, nisi interrogati non respondissent, non animadverteretur vitium ab accumbentibus in mensa: attamen negare non ausim imminentem prodere quandoque alios soporosos affe-

affectus hisque familiaria signa, ut sunt capitis dolor & gravitas, sensuum hebetudo, memoriae læsio, somni turbulentissimi, aurium tinnitus, pulsus inæqualis, urina cruda multis bullis referta & crassa, vertigo, incubus, carus, lethargus, coma, epilepsia, delirium, febres malignæ, quartanæ, strangulatus uteri, scorbutus, malum hypochondriacum, & quæ sunt alia ex præternaturalium rerum ordine ingravescencia mala.

Videtur id ipsum exinde probabile, quod affectuum soporosorum tanta sit familiaritas, ut unus alterum modo præcedat, modo sequatur, modo juncti conspiciantur. *Sic Rhodius cent. 1. observ. 37. catalepsin cum somnolento comate, opisthorono, furore atque suffocatione uteri vidit.*

Signa quibus coma, epilepsia, catoche & convulsiones mutatis vicibus se proderent observavit iterum *Höuer. comment. 2. apbor. 8. lib. 2. coac. Hippoc.*

Præsentis signa I. RATIONE GENERIS pathognomonica sunt subita invasio, fixatio & immobilitas corporis in eo statu quò deprehenditur, à vapore narcotico & congelativo, spiritus animales figente. Oculi sunt aperti & stabiles, palpebræ velut rigentes, abolentur penitus sensuum interiorum & exteriorum actiones in exquisita; in debili minuuntur & torpescunt respiratione ita salva manente, ut per intervalla sæpè magnum spiritum ducant, propter motricis nimirum imbecillitatem. Pulsus paulo fortior est, imò magis æqualis quam in lethargicis. Alvus & urina suppressa sunt, dum ob expultricem sopitam intestina nullum percipiunt stimulum. Ex quibus nunc facillè colligere licet SIGNA DISTINCTIVA, quæis noster affectus ab Apoplexia, Syncope, Comate, Caro, Lethargo, Uteri suffocatione, Epilepsia, Ecstasi & Paralyfi distinguitur.

D

Et

Et quidem in *Apoplexia* adest partium laxitas, respiratio cum stertore spumante ore, quorum nullum in catalepsi observabis, quin potius rigidum corpus & parum laxam respirationem, nec stertorem videbis.

In *Syncope* oculi sunt clausi, adest præterea insignis oris contractio, in catalepsi oculi aperti & stabiles sunt, neque eos contractum.

In *comate somnolento* æger dormit oculis clausis, demissa maxilla inferiore & hiante ore; excitatus oculos aperit & respondet, mox tamen iterum obdormiscit, partes omnes flaccidæ dependent secus ac in catalepsi.

Coma vigil à catalepsi facillimum est distinguere.

A caro vel hoc saltem differt *catoehus*, quod in illo omnium sensuum actionibus sopitis solus tactus sit superstes, in hoc non item.

A Letargo quamvis debilis catalepsis non adeo videatur discrepare, adest tamen in illo corporis flacciditas & febris lenta, quorum neutrum in hoc observare licet.

Ab uteri suffocatione eò differt, quod in hac color faciei cadaverosus est, hypogastria dolent, respiratio quandoque videtur prorsus abolita, præcesserunt alia signa, qualia sunt murmura abdominis, horribiles ululatus, cardialgia, melancholia, gemitus, fletus & tristitia.

Fullonis vidit uxorem *Nobilissimus Dominus Præses*, quæ aliquot liberorum jam facta mater, suffocatione uteri per intervalla corripiebatur. Hac ac primum adfuturam eam prædicebat, se ipsam humi ex templo reponerat, extensò quidem atque in dorsum projectò corpore, audiendo & videndo omnia, non tamen loqui valendo, quousque sponte sua paroxysmus recederet.

In *Epilepsia* adfunt motus convulsi.

In Ecstasi pulsus & respiratio obscurantur, ægrique excitati mira proferunt.

II. RATIONE SUBJECTI signa sunt manifesta.

III. RATIONE CAUSÆ cerebrum per *essentiam* affectum declarant symptomata graviora, capitis dolor diuturnus, perpetua oculorum caligo, frequens aurium tinnitus, somni turbulenti, sensuum & motus torpor continuus; paroxyfmi contingunt crebriores ac longiores, post eos plerumque manet capitis gravitas & oblivio, nec in partibus inferioribus evidens malum deprehenditur.

Sympathicam contra arguunt, si signa cerebri per se affecti absunt, si post paroxyfimum cerebri actiones haut ita vitiantur, suntque breviores invasiones.

In *specie* sympathicæ, quæ ex corde, hepate, liene, utero, intestinis, mesenterio & hypochondriis proveniunt, cordis quoque signis dispalescunt. Et quidem COR affectum indicant palpitationes, tremor, anxietas, animi deliquium, pulsus & respiratio vitata.

Ventriculum produnt dolor, rosiones, cardialgia, tensio præcordiorum, ructus, nausea, vomitus & coctio- nis primæ vitia.

Si ab INTESTINIS proveniat, distenditur abdomen, murmura audiuntur, adhæc aut sicca est alvus, aut præter modum lubrica.

Ex HEPATE sympathicâ ostendunt dolor in dextro latere, ad sunt alia signa hepatis obstructi vel alio modo affecti.

Ex LIENIS obstructione seu intemperie, si sit in sinistro latere dolor gravativus, habitus corporis melancholicus, color faciei lividus & urina aquosa eandem manifestant. Præcesserunt ut plurimum vel sequuntur morbi melancholici; victu æger usus fuit crasso, frigido, & sicco; hæmorrhoides & menses sunt suppressæ.

Ab UTERO affecto malum proficisci tum colligimus, cum dolor circa uteri regionem, in utroque inguine aut in dorso urgeat; item si dolor capitis adfit, palpitatione cordis; si menstrua & lochia retineantur, & quæ alia signa circa uteri suffocationem notari solent.

MESENTERIUM affectum indicabunt dolores & tumores abdominis circa mediam ejus regionem.

HYPOCHONDRIORUM & DUCTUS PANCREATICI obstructionum signa cum signis scorbuti & mali hypochondriaci haud parum coincidunt.

Ratione materialium morbificarum. Quoad vaporosam sat hactenus dictum fuit, eam ex ipsius paroxysmi brevitate colligi posse.

Nec est, ut *humorose* explicandæ ex qua prior nempe vaporosa, in corpore existens, semper germinat, multum immoremur, cum cujusvis humoris peccantis naturam facile sit invenire, an sit pituitosus, biliosus, melancholicus, sanguineus, serosus, an verò mixtus.

Vermes monstrant præcedens dentium stridor, tremor membrorum, terror & clamor in somno, narium pruritus, saliva & lymphæ copiosè ex ore effluens, facies pallida, mox tamen incallescens & rubens, morsus & dolor ventriculi & intestinorum, abdominis frequens contectatio, rugitus & tormina ventris, insolita ejus durities, atrophia membrorum, tussis sicca, foetor oris, singultus, vermium cum fecibus excretio.

Reliqui morbi huc pertinentes ex propriis indiciis patent.

ARTICULUS II

De signis prognosticis.

Quod

Quod prognosin attinet circa SALUTEM & MORTEM ratione GENERIS, tunc affectum hunc merito acutum dixeris & periculosum, cum quod causa ejus obscura, tum etiam quod nobilissima, pars cerebrum, ceu functionum animalium sedes, & ipsum animam instrumentum immediatum spiritus tantoperè afficiantur, ut ne ipsum quidem cor immune esse possit.

Ceterum tamen non negandum, imperfectam seu debilem, quæque mitiora symptomata conjuncta habet, minus esse periculosam, tantoque curatu faciliorem esse, quanto difficiliorem curam exposcat exquisita, quæque aliis gravioribus symptomatibus stipata invadit.

Nec semper verum, quod *Dodonaus* lethalem esse hanc dicat, si bis invaserit. Hæreditaria curam ferè omnem respuit, acquisita felici sæpius successu extirpatur.

II. Ratione SUBJECTI incurabilis ferè est catalepsis si senes occupet, *Alex. Bened.* teste. E contra juvenes viribus adhuc pollentes haut ita difficulter ab hoc malo liberari compertum est.

III. Ratione CAUSÆ, illa quæ per consensum accidit tutior est essentiali, si præter spirituum stuporem, adsit insuper ipsorum penuria, periculi plena res est, præsertim si humidum primigenium sit exhaustum, quod ipsum innuit *Hipp. lib. 3. prorrhætic.* inquit, *quæ cum ex solutione sunt catocbe & aphonia perniciose.* Ejus quam à sanguinis copia fieri asserunt, facillimam credimus curam admittere. Neque illa, quæ à pituita ortum habet, curationem prorsus respuit. Ea, quæ *melancholiam* causam agnoscit, pessimæ notæ esse dicitur, est enim fixa & contumax. Pro materiæ tamen quantitate & qualitate subjectique conditione judicium limitari poterit. *Bilis & serum nisi*

D 3

impu-

impura aut maligna existant, minus pernicioſa ſunt, cum
facile evacuentur.

Humores mixti mixto ſe habent modo.

*Vermes ſi fomitem alunt, metuendum, ne epilepſia
& convulſiones ſuperveniant.*

*A vino generoſo catoche non videtur eſſe tanti mo-
menti.*

Quæ malignum ſapit principium ut plurimum lethalis.

De medicamentis narcoticis ambiguum eſt judi-
cium; jam enim in doſi minore exhibita ſpiritus ſopiumt,
in majori figunt omnino, dumque calidum inſitum ab in-
fluente inſtaurari nequit, penitus extinguitur. Ita de qua-
litatibus etiam narcoticorum diverſis diverſimodè ſenti-
endum erit. Credimus tamen, ut non omnis narcotiſ
facit catalepſin, ita nec omnes res narcoticas deleteriam
eam conſtituere.

II. Ratione DURATIONIS acutus & brevis dicendus
affectus eritratione paroxyſmi; longus etiam dici poterit
ratione totius decurſus. Diutiſſimus eſt melancholicus
ubicunque locorum ſtagnaverit melancholia. Serofus
& bilioſus breviffimi. Pituitofus mediò ſe habet modò.
Quæ à vermibus fovetur, hæc evacuatis iis ſimul ceſſat. O-
mnium breviffimus eſt, qui à vini potu, ſeu *νεγπάλυ*
deſendit.

III. Quoad MODUM EVENTUS, terminatur ad fa-
lutem ſi vires reſpondent; extemplo autem ſi reſolvun-
tur, mortem comitem habebit certiffimam. Ceterum
larga ſanguinis per nares effuſione liberatum juvenum,
memorat *Ætius lib. 6. cap. 4.*

Scribit *Ballon. lib. 2.* quod ſervus equitis Torquati fe-
bre lenta & quartana duplici laborans, catalepticus factus,
morte

morte morbum finiverit. *Mensum & hamorrhoidum fluxus* superveniens infvetus salutaris.

Nonnunquam in epilepsiam mortiferam terminatur; Aliquando in alium soporosum affectum, quemadmodum in lethargum mutati mentionem facit *Dodon. in annot. ad cap. 46. de abditis rer. caus. Benivenii.*

CAPUT VII.

Δεσποτικολογικόν.

EXpedità diagnosi & prognosi, in quibus omni morbi videbatur cardo, verti, facilior nunc patet aditus ad inventionem eorum, quæ ad finem ipsam obtinendum perducunt, quippe docente *Philosopho 7. Polit. cap. 13.*

Δύ' εἰσὶν ἐν οἷς γίγνεται τὸ εὖ πάσιν, τὴν μὲν δ' εἰσὶν ἐν ἑαυτῷ ἐν τῷ πὺν σκοπῶν κείῳ, καὶ τὸ πύλῳ τῶν πράξεων ορθῶς. ἐν δ' τῷ πύλῳ τὸ πύλῳ. Φερέουσ πράξεις ἐν εἰσοικεῖν: Duo sunt, in quibus omnibus bene agendi consistit emendatio: Unum, ut propositum est finis recte agendi subjaceat: aliud, ut eas, quæ ad illum finem ferant, actiones inveniamus.

Inveniuntur verò actiones per indicationes seu methodum, quæ absolvitur consuetà illà indicationum triga: *θεραπευτικῆ, curatoriã, ποσφυλακικῆ, preservativeã & ζωτικῆ, vitali.*

CURATORIA respicit ipsum symptoma & paroxysmum præsentem, ubi, si exquisitus fuerit, ac deglutiendi vis in totum ablata, conveniunt saltem externa, quæ spiritus animales sopitos ad motum excitare valent, qualia sunt ex alterantibus & roborantibus cephalicis aromatica, spirituosã, quæ specifica simul pollent virtute. Eadem in debili

bili, si deglutitio superstes, cuius exemplum refert *Fernelius lib. 2. cap. 15. pathol.* intus & extra adhibita certissimè symptomatis effrænam licentiam temperabunt. Intemperies cerebri & inferiorum viscerum per contraria alteranda. Urgentibus de hinc aliis symptomatibus sedulò prospiciendum medicamentis iisdem propriis.

PRÆSERVATORIA respicit materiam antecedentem cum causis suis generantibus, foventibus & excitantibus morbificam ceu mali mineram, & prohibet, ne paroxysmus regeneretur, dum nimirum humores vitiosos evacua- re, revellere & derivare jubet. In primis verò *μείσμμα* catalepticum, spiritum sylvestrem narcoticum per sensibilem & insensibilem discussionem expellere suadet. Venenosis insuper & malignis qualitatibus alexiteria opponenda monet.

VITALE punctum absolvunt confortantia viribusque robur afflantia medicamenta & diæta.

Præsidiorum materia ex triplici fonte petitur Chirurgico, Pharmaceutico & Diætetico.

CAP. VIII

Χειρουργικολογικόν.

EX fonte chirurgico derivatum præsidiorum palmarium audit VENÆSECTIO, utpote *ιχυρὸν καὶ μέγα βοήθημα*, auxilium potens & magnum, in curationis & præservationis actu efficacissimum.

In curationis actu habetur absolutè respectus ad ipsum paroxysmum, ubi venæsectio *ταμα κενωτικὸν καὶ ἀνιστατικὸν ὡσπερ*, evacuatorium & revulsorium quasi, admitti quandoque potuit, imprimis ubi absq̄, hoc præsidio vaporem ca-
lepti-

talepticum abigere nequimus intumescens sanguini permixtum.
In actu præservationis primario causa attenditur antecede-
dens, dum nimirum sanguis vel quantitate, vel motu *Δι-
χωρήσεως καὶ ὀρθώσεως* peccat. Quia in plenitudine venæse-
ctio indicatur, ὡς περὶ ἰαμα καὶ βοήθημα ἡγεμονικὸν καὶ κενωτικόν,
remedium & auxilium principale & evacuatorium. Vel
peccat ut causa sine qua non, quatenus excrementitiis im-
puritatibus scatet, & cacochymicus est. Hujus quantum
si minuatur præter *Διχωρήσεως καὶ ὀρθώσεως* etiam *ζέσεως*
motus impeditur.

Hinc sanguinis *quantitas* emittenda ita determinan-
da est, ut, si sanguis peccet quantitate, in majori quantita-
te detrahatur: In minori, si peccet ut causa sine qua non,
quia impurus & cacochymicus est. Hanc etiam quanti-
tatem moderantur aliquando ætas, sexus, tempora anno-
rum & vires.

Tempus commodum in ipso paroxysmo expectare,
non licet, siquidem effectus moram non patitur. Extra
paroxysmum convenit matutinum. Ad præservationem
vernale & autumnale tempus est aptissimum.

Locum indicat pars ipsa affecta. Hinc, si totius cor-
poris adsit plenitudo, *mediana* eligenda; si caput princi-
paliter afficitur, *cephalicam* aperire venam jubent. Viden-
tur etiam aliquid operis conferre *venæ sublinguales* aper-
tæ. Ad majorem tamen revulsionem vena in pede com-
modissima & utilissima est. *Hæmorrhoidum* apertionem
svadet *Alexander Massar. lib. 1. cap. 15.*

Cucurbitula venæsectionis vicariæ, cum & sine scarifi-
catione revellendo pariter & evacuando expectationi
satisfaciunt.

Scarificatæ cervici, brachiis & cruribus adhiberi so-
lent.

E Non

Non sacrificata modò scapulis, modò occipitio & suturarum commissuris, nunc inguinibus adhiberi solent ad revellendos & discutiendos flatus.

Arteriotomia an hic mereatur prerogativam exinde, quod in arteriis fiat propriè dicta revulsio, in medio relinquimus. Novimus autem, in soporosis affectibus ejus usum valdè esse efficacem. Videatur *M. Aurelius Severinus de Medicina* efficaci.

Hirudines hæmorrhoidibus applicantur à multis non sine fructu, licet non pauci ab horum usu abhorreant.

Friktiones propè occiput in scapulis & partium extremitatibus multum operis pollicentur. Ut & *vincula dolorifica* extremis injecta potenter à parte affecta revellunt.

Vescantium usum in cervice, pone aures, imò, in toto capite capillis derasis, ad capitis morbos contumacissimos facere observavit *Septalius lib. 6. animadvert. 55.*

In eundem usum conspirant *dropaces, sinapismi & phænigmi*, sed mitiores sunt.

Cauteria actualia & potentialia ad fonticulum inducendum debite instituta in suturarum coalitu, cervice, brachiis. Imò pedibus, utilem pollicentur operam. Sic pariter conducunt *setæ in cervice.*

Pectinationes, horum omnium agmen claudunt.

CAP. IX

Φαρμακολογικόν.

ARTICULUS I

De

De Lenientibus.

INter cetera, quæ fons pharmaceuticus suppeditat præsidia, commendabile nomen est *lenientium*, quæ ab Arabum interpretibus benedictæ medicinæ appellantur, ab operandi benignitate, quod citra molestiam alvum laxent & leniant, sive emolliendo sive detergendo, sive moderatè stimulando id præstent. Hinc laxativa Latinis dicuntur & lenientia, Græcis *κλινοπρωκτα*, à stercoreum evacuatione, licet etiam alios humores evacuent.

His sicut in morbi cujusvis initio, paucis exceptis circumstantiis, utimur, ob rationes nemini non notas: ita nihil obstat, quo minus in præsentem primum his in præsidiorum ordine tribuamus locum.

Nec est, quod amplius sollicitum habeat medicum, in morbi causis & invasionibus, an his magis conducibilia sint, an verò illis. Ut enim causas fileamus, quibus omnibus extra paroxysmum indubitatò primum subducunt fomitem lenientia per os assumta: sic in proptulo est, in ipso paroxysmo externis per anum injectis potissimam fieri revulsionem & evacuationem.

Quod attinet lenientium materias, peti possunt ex suis locis, & in formulas pro lubitu concinnari, ex gr. in *cacochymia phlegmatica*:

℞. elect. lenit. de manna ʒi.

ʒi. Olati ʒB.

diacryd. gr. iij.

elæosach. fen.

cinnam. aa. gr. IV.

M. F. Electuarium.

D. in fili, S. Eröffnungs Lattweg
uff einmah!

E 2 In

In biliosa:

Rz. *mass. pil. de aloë rosar.*
violat. aa. ℥℞.

magist. scamn. rosar. gr. V.

cum sirup. de cich. c. rbab.

F. pil. n. XXV. adspargantur pulv. sant. rubr.

D. in chart. S. Laxierpillen aufseinnabl.

In melancholia insigniter prodest infusum seri lactis
caprini & fumariæ cum decoctione.

Rz. *seri lactis capr. ℔i.*
herb. fumar. Miß.

infundantur per noctem manè post lenem decoctionem
colentur

Colat. adde sirup. ros. solut. vel de epithymo Mesue ℥j.

Aq. cinam. parum, M. in siccili S.

Laxier-Trancé auff 2. oder 3mahl.

Inter externa non sine ratione tantopere clysterum
virtus extollitur, cum non tantum localia sint medica-
ta intestinis dicata; verum etiam aliis remotissimis parti-
bus. In capitis affectibus omnibus horum eminent revul-
soria vis præ omnibus. Apud Italos & Gallos tanti haben-
tur, ut cuius morbo promiscuè adhibeantur.

Apud nos, inquit *Mercatus lib. 1. de rect. presid. usur.*
tantum increvit clysterum usus, ut nullum propè malum
sit, cui hoc presidium expediri non sit compertum. Ætas
nulla, sexus nullus abhorrendi ab hoc medicamento justas
habet causas. Consuetudo non solum permittit, sed &
commendat beneficium. In proposito affectu, practico-
rum omnium suffragio, sunt sacra anchora; excitantur
inde ut plurimum ægri, si ab his in paroxysmo repetitis vi-
cibus curationem auspicamur.

Materia ingredientium est nota. Formulæ para-
digma

digma sit sequens revulsorium in causa melancholica & flatulenta:

R. rad. polyp.	anis.
filic. mar. āā. ℥ij.	fen. grec. āā. ℥iij.
herb. fumar.	pran. dulc. par. VI.
aspren.	Cog. in suff. q. ▽. font.
parietar.	Colat. ℔. i. add. ♂ anethi ℥℔.
malv. āā. Mis.	vel ℥ij.
flor. chamomill.	Consect. Hamech.
lavend.	Diacarb. āā. ℥℔.
centaur. min. āā. Mi.	⊖ ♀. ℥j.
fol. sen. Alexand. ℥℔.	M.F. Clyster. D. in Vesica
fibrar. helleb. nig. ℥ij.	cum siphon. & bombacis
sem. lini.	modico.
fenicul.	

In pituitosa & quacunq̄ tenui materia convenit sequens:

R. Rad. ireos nostrat.	fenicul. āā. ℥℔.
belen.	Agarici
pæon. āā. ℥j.	Colocinth. in petia ligat.
bryon. ℥℔.	āā. ℥iij.
Fol. calaminthæ.	Cog. in suff. q. ▽. font.
organ.	Col. ℔j. add. Elect. Bened.
majoran. āā. Mij.	laxat.
Flor. chamem.	Diaphenicon. āā. ℥VI.
spic.	Mell. scillit. ℥℔.
verbas. āā. Mj.	⊖ gem. ℥j.
Sem. anif.	M.F. enema. D. ut prius.

Ad lenientium classem spectant SUPPOSITORIA, quorum usum commendant nonnulli post applicationem enematis, ubi segnior fuerit facultas alvi expultrix. Pari cum fructu in principio adhibentur ad stimulandam alvum.

R. Spec. hier.	Castor. ℔℔.
diacolocynth.	⊖ gem. ℔j.
Sem. rut. āā. ℥℔.	Cum melle cocto fiant glandes.
	E 3 Horum

Horum per alvum lenientium succedanea sunt vomitoria leniora, quibus itidem eliminatur materia in primis viis hærens.

Rx. Fol. asar. num. V.
Flor. genist. p. ij.
Sem. citr. aurant. āā. ʒj.
Infund. per noctem in ▽ flor.
ilia cum vino destill.
Colatur. cras mane facta adde

magist. gum. gutt. gr. iij.
Sirup. de epibym. ʒB.
▽ cinnam. parum. M.
D. in scitili. S. Brechträncklein
auf cinnahl.

ARTICULUS II

De digerentibus & præparantibus.

Lenientia excipiunt præparantia, quæ eum in finem purgantibus propriè dictis præmittuntur, ut corpus reddant *ἄροον*, fluxile. Fluxile autem fit corpus
1. cum viæ redduntur liberæ aperientibus & laxantibus.
2. humores redduntur fluxiles, crassi incisione, tenues incrassatione, lenti detersione, mordaces attemperatione. Undè cum nō in eodem loco ejusmodi humores stagnent, dirigenda sunt ad ipsam partem affectam.

Alia horum sunt *universalia*, alia *particularia*. Propinantur quantitate discreta horis matutinis & vespertinis. Universalium nomine circumferuntur *Misura simpl.*
Elixir. prop. ʒ. Olat. Crem. & Crystall. ʒi. Spir. aperit. Penor. Chyff. & c.

In *cacochymia pituitosa*:

Rx. Aq. flor. pæon.

lilior. convall. cum
vino distill. āā. ʒj.

Sirup. de stach. Arab.
beton. āā. ʒs.

Spir. ros.

lilior. convall. āā. ʒj.

M. D. in scitili S. Digestiv-
träncklein 2. ʒ. ʒffel voll
auf cinnahl.

In

In biliosa. *Syrup. de endiv.* *nymph. āā. ʒj.*
granat. āā. ʒvi. *Spir. Oli philos. gutt. XX.*
Aq. endiv *M. D. in fictili S. Köhlender*
cichor. *Julep auf etliche mahl.*

In melancholica colluvie.
Rx. Rad. filic. *senic.*
polyp. āā. ʒvi. *citr.*
Herb. cuscut. *Corr. tamarind.*
asplen. *capp. āā. ʒj.*
meliss. āā. MS. *Coq. in suf. q. ▽ font. ad dimid.*
Flor. pæon. *Colatur. Rx. ʒi. B. adde*
borng. *Sirup. de stach. Arab. ʒvi.*
büglöf. āā. p. j. *de pomis dulc. ʒij.*
Sem. ruta. *M. D. in fictili S. Erösnnungs*
Träncklein uff ein mahl.

In serosis humoribus summè proficuum est serum la-
tis caprinum cum floribus violarum purpurearum alteratū.
Humoris tenuitas corrigitur *sirup. de papavera* & aliis
incrassantibus.

In pluribus simul peccantibus humoribus :

Rx. Crem. ʒj. ʒj.
ʒi. Olati *Elzofaceb. cinnam. gr. VI.*
Pulv. cachet. Quercet. *M. D. in chart. S. Weichpuls*
Fæcul. ari āā. ʒʒ. *verlein auf 2 mahl.*

ARTICULUS III de proprie dictis purgantibus

Locum post preparantia proximum sibi vindicant
purgantia proprie dicta. De his severum videtur
Alexandri M. Ssarie judicium lib. 1. cap. 15. autumantis,
exinde in presens nullò modò conducere, quod materia
non solum sit cruda, sed etiam quam maximè rebellis, ut
sine

sine multa violentia magnoque periculo trahi non possit. Verum si penitius paulo examinemus verba *Massaria*, videntur ad ipsum paroxysmum collimare, sicque nostræ opinionioni non adversari.

Neque I. hic mens est purgandi humores in ipso paroxysmo, multo minus quâ crudos; sed quâ subinde præparatos & coctos, observatis insuper aliis observandis. Jam enim purgantium quædam respiciunt totum corpus, vel partem determinatam; humores modò simplices, modo compositos.

Hinc etiam ad partem ipsam affectam & causam materialem sedulò respiciendum. Proinde ob insignem nonnullorum fermentationem ita moderanda dosis est, ne malum in pejus ruat.

Exhiberi solent horis matutinis jejunû stomachò in convenientibus vehiculis.

Ex præfidiis illa tantum adducimus, quæ pro morbi statu faciunt. *In pituitoso:*

R. Pulv. laxat. vegetab. Rosinc. ℥j.

scammon. ꝯat. gr. iij.

elaeosacch. fenic.

anthos. āā. gr. ij.

M. D. in charta S. purgier Pülverlein auf imahl.

R. conserv. ros. ℥ij.

resin. gialap.

elaeosacch. fenic. āā. ℥℥.

cum sirup. de cinnam. f. l. a. bolus.

D. in charta S. Purgierzucker uff einmahl.

In melancholico:

R. Extract. helleb. nig.

folior. sene āā. ℥℥.

cum sirup. de cinnam. fermentur

pil. Nö. XXI. Adspargantur pulvere cinnam.

D. in charta S. Purgier Pillen uff einmahl.

Pro

Pro mixtis humoribus:

℞. Scammon. rosat.

Sanctalin. āā. ℥j.

Pulv. gialap. resinos.

mechoacann.

sen. Montagn.

polychr. rubr. āā. ℥℞.

Spec. diamb.

diamosch. āā. ℥℞.

Sacch. in ▽ meliss. solut. q. s.

℞. l. a. morsuli pondere ℥℞. vel ℥j.

ARTICULUS IV

de vomitoriis.

Medicorum summa est cura, ne in operando naturam turbet, sed si sponte videatur moliri vitiosi humoris eliminationem, omnibus modis eam juvent. Atque dum vident eandem convenientissima quæque & proxima eligere excretionis loca, materiam cuius peccanti aptissima, in iis quoque promptissime expediendis strenue occupantur. Sic humor vitiosus & crassus, versus mesenterium & intestina propulsus, evacuatur feliciter alio potius stimulatâ: sic viscidior & feculentus in abditissimis hypochondriorum latebris detentus ad ventriculum, seu proximam partem vergens, juvatur ventriculi commotionibus, quæ excitantur a medicamentis nauseabundis & vomitoriis.

De his proximum est ut agamus. Indicantur enim in nostro affectu a materia, seu dictum, in hypochondriis aliisque circa ventriculum locis stabulante vel eò inclinante. Permittuntur a virium robore ætate & sexu omni. Modum exhibendi quod concernit, tepide ut plurimum & jejuno stomacho propinari solent. Materia reapse est nota:

℞. ▽ benedict. Quercet. ℥ij. cinnam. ℥ij.

D. in fistili, s. Brechträncklein auf mal.

F

℞.

℞. *Θκισμοι. ββ.*

℞ii vite. gr. iij.

Elaosach. cinnam.

fenic. ana gr. IV.

M. D. in charta, S. Brech Pulver auf einmahl.

Involvatur conservâ fl. genistæ & deglutiatur.

ARTICULUS V

de diureticis.

D*iuretica sunt duplicia; propriè dicta, quæ solum urinam movent, & improprè, quæ insimul attenuandi & moderatè refrigerandi vim habent, rectius dicuntur & ἑσινά.*

Indicatur utrumque diureticorum genus à redundantibus tenuibus & aquosis aliisque serosis, lixiviosis & crassis humoribus, cum non inculpatè & sufficienter pro ciborum & potuum ingestorum copia vacuantur, sed subsistunt in vasis totius corporis, ita tamen, ut ad vias urinæ vergant.

Illæ, nempe propriè dictæ, indicantur, quod fundant urinam, lympham & serositates ab humoribus separatas ad urinæ vias ἀνέμω δίκην, impetuosi venti in modum precipitando; Hæc quod aquositate suâ & λεπτομερεια, partium tenuitate, in coagulatum crassorum & melancholicorum humorum se insinuant, eos attenuent, diluant & ad evacuationem per urinam idoneos reddant.

Permittuntur à temperamento quocunque; nec ullum est viscus in toto corpore, quod vitiosam illam colluviem per ea ablegare non amet.

Tempus generale nullam patitur exceptionem. Particulare respectu morbi est declinatio, ad reliquias causæ morbificæ exturbandas, postquam saburra in primis, secundis

dis & tertiis viis per alvi subductionem fuit expurgata. Re-
spectu diei eligitur tempus matutinum circa horam no-
nam coctione absoluta & alvō prius depleta.

Ex praesidiorum materiis conflatum paradigma praes-
tabit sequens:

Rx. Spir. Oli
¶i. āā. ʒʒ. M. D. in vitro,
S. Urin treibender Spiritus.
Vel

Rx. rad. alb.
glycyrrh. rasa.
petroselin.
asparag. āā. ʒʒ.
Cicer. rub. ʒj.
Hord. mundat. Mʒ.
Pasul. maj.
min. āā. ʒiij.
Sem. malv.
alb.
4. frig. maj. āā. ʒj.

Caric. ping. Nō. XVI.
Coq. in suff. q. ▽ font.
Colat. Wi. add.

¶i. Ois. Oli āā. ʒʒ.
D. in fictili, S. Treib, Träncklein auff 3. oder 4 mahl.
Vel

Rx. Julep. diurec. Hartm. ʒv.
¶i. Ois. ¶i. āā. gutt. v.
M. D. in fictili, S. Harn treibender Julep.

Quibus tamen medicamenta propter diurnum u-
sum sunt fastidiō, is sacra abeum majalem unctuosum pecti-
ni applicamus in sacco; vel cantharides VII. umbilico:
Vel ʒo. (orpionum Matthioli) renum regionem & pudenda-
inungimus.

ARTICULUS VI
de diaphoreticis.

Inter omnia potissimam salutis spem præbent *diaphoretica*, utpote quæ spiritum sylvestrem, ceu causam malefficientem, ejusque mineram humorosam & malignam præ reliquis omnibus mediante resolutione & discussione per insensibiles corporis meatus per *διόδον ἢ ἀδιδον διαπνοήν*, manifestam vel insensibilem transpirationem evacuare valent.

Indicantur proinde à primaria causa, ut dictum, spiritu sylvestri, animales domesticos congelante. Deinde ab aliis etiam humoribus sanguineis, biliosis, pituitosis, melancholicis, serosis, aqueis, in massa sanguinea & extra eam contentis lixiviosis, falsis, ejusdem naturæ cum illis quæ per urinam excernuntur, quippe *ἔδ' ἰδρῶς*, inquit Galen. 10. de simp. med. facult. cap. de sudore, *ἔν τῃ καὶ τῆν ἐν σώματι ἔξω ζωνομένων ὑγρῶν, ὅλην τε τὴν αὐτὴν ἔχον καὶ τρέπον φύσιν τὸν αὐτὴν τοῖς ἄρσις*. *Sudor unus & hic est, humorum in animalis corpore provenientium & eandem habens materiam & eundem generationis modum cum urinis.*

Permittuntur ab humidioribus naturis, viribus adhuc constantibus.

Tempus anni generale præservationi accommodatum est vernale & autumnale. *Particulare* respectu morbi est declinatio signis coctionis apparentibus. Respectu diei, matutinum tempus est commodissimum. Institui possunt aliquot vicibus vel in lecto, vel in balneo Laconico ad duas vel tres horas. Cautelas vide in Ord. & Method. med. spec. comment. ὡς ἐν ῥό. Rosinc. lib. VI. sect. 1. cap. 12.

Materia ibidem & passim ex autoribus colligitur.

De. & dia

R. ʒ diaph. ʒʒ.

bezoard. min. gr. IV.

M.D. in charta S. Schwizpulver auf einmahl.

Vel

R. Sem. Card. bened.

paon. ʒʒ. ʒij.

Δ flor. til.

fambuc. q. s.

f. l. a. emuls.

Colat. ʒij. adde Magist.

perlar. ʒʒ.

Pulv. bezoard. alb. Rolfinc.

ʒ. diaph. ʒʒ. gr. VI.

Sacch. perlar. q. s. ad sap. grat. D. in sc̄ill. S.

Schwizmilch.

Vel

R. bezoard. ʒnar. gr. VI.

cinnab. ʒij. gr. iij.

consol. ʒʒ.

flor. sun. ʒʒ. ʒj.

M. f. bolus, D. in charta S.

Schwizucker ufimahl.

ARTICULUS VII

de flatu discutiendis.

Diaphoreticis familiaria & ejusdem ferè generis sunt flatu discutienda seu carminativa. Unde partim ex diaphoreticorum serie mutuantur, partim ex proprio fonte petuntur.

Ex horum penu prodeunt 4. semina carminativa, anisi, fœniculi, carvi, cumini, ammeor, dauci, agni casti, anethi, centareum min. bacca juniperi, castoreum, ʒ diaphoreticum, ʒ vini. ʒ tri, ʒ fœniculari, juniperinum & eleosacchara ex iisdem parata &c.

R. Δ carm. Dorncrell. ʒij.

Sirup. de duab. rad. ʒj.

F 3

coch.

▽ major. ʒiʒ.

cinnam. ʒi.

M. D. in fœcili s. **Flußwasser**

Apoplegmatis morum :

R. rad. pyreth.

euphorb. aa. ʒi.

cubeb. cardam. aa. ʒij

maslich. ʒi.

mesch. ambr. aa. gr. ʒv.

cum gum. tragacan. in ▽ ros. solut. s. rotula

S. **Flußlösende Röchlein im Munde zu halten.**

R. rad. ireos. pyreth. a. ʒi.

zingib.

mas. caryoph. a. ʒʒ.

pip. long. ʒi.

mel anthosat. q. s.

F. elect. D. in fœcili s. **Lattwerg zur Abführung des Schleims**
an die Zunge und Gamm zu streichen.

ARTICULUS IX

De alterantibus & confortantibus.

HActenus de auxiliis therapeuticis, quæ materiam generatam respiciunt, egimus. Nunc recto tramite tendimus ad ea, quæ causæ generanti opponuntur & alterantia, ceu qualitate contrariâ partium mandantium & recipientium, in primis affectu partis intemperiem modo calefaciendo & humectando, modo refrigerando emendantia vocantur.

His annumeramus *exopornia*, confortantia tonumque capitis & cerebri conservantia. Adhibentur internè & externè. Ex horum tanta farragine aliquot saltim placebit formulas concinnare,

In *intemperie cordis & hepatis frigida*

ʒ. Conserv. meliss.

Flor. aurant.

citr.

caryophil. hortens. ʒ. ʒʒ.

Cinnam. pulver. ℥ij.

Species diameg. cal.

Confect. alchem. ā. ℥j.

Sirup. corall. rubr. Quercet.

q. s. f. Elect. obducatur fol. ☉. S.

Gulden Lattweg.

In calida:

℞. ▽ cichor. acetos. endiw.

nymph. āā. ℥℔.

Julep. violar.

Sirup. rubr. idat.

gravat. acid. ā. ℥j.

**Tinct. rosar. Olat. q. s. ad grav. acor. M. D. in scitili. S. Hertz
und Leber kühlender Julep.**

In intemperie lienis frigida & melancholica:

℞. Elix. prop. Paracel.

cochlear. āā. ℥j.

**M. D. in vitro. S. Milts Elixier / 21. Tropffen
auf einmahl.**

Vel:

℞. Mistur. simpl.

Sirup. fumar.

āā. ℥j.

**M. D. in vitro, S. Milts Essenz 30. Tropfen auf
ein mahl.**

In intemperie ventriculi frigida & pituitosa:

℞. Tra. gea stomach. Quercet. ℥iv.

D. in scatula S. Magen Triseneth

Vel

℞. Elaofacch. stomach. Rolsinc. ℥ij.

D. S. Magenpulvers

In cerebri dispositione frigida.

℞. Elaofacch. composis. moscardini
ambrati ℥S.

In scatula S. Haupestärkung.

Vel:

℞. CC. philosoph. prep. ℥j.

Bezoard.

Bezoard. Dgr. viij.

In chara S. Hauptstärkend Pulver auf 2. mahl. Detur in
vehiculo appropriato.

Vel:

℞. Conf. flor. tunic. ℥ss.

Confect. alchem. ℥i.

Pulv. Marchion. ℥i.

Cinnab. Si gr. V.

M. S. Hauptstärkender Zucker.

EXTERNE conveniunt *suffimigia, cucurpha & adomenta.*

Intemperies uteri frigida, à qua mensium defectus, suffocatio & cataleptis oriri possunt, corrigitur calidis uterinis & emminagogis, quæ suis ex locis petantur. In maligna qualitate utimur præter enumerata alexiteriis & alexipharmacis, imprimis *theriaca* magnè astimatur.

ARTICULUS X

de balneis thermis & acidulis.

EX balneis alia sunt *naturalia*, alia *artificialia*; quædam *universalia*, quædam *particularia*. Naturale balneum, *simplex* aquæ dulcis in folio ad alterandos, humectandos, resolvendos, imò discutiendos omnium viscerum humores est utilissimum. *Thermale* in crassis. *Frreis* mucilagininibus resolvendis præ ceteris est occupatum.

Artificialia parantur ex varii generis simplicibus, cordialibus, hepaticis, splenicis, uterinis modò calidis, modò temperatis, pro indicantis conditione.

Ceterum in omnibus capitis & inferiorum viscerum interperiebus alterandis *locines pedum* summam mereri laudem experientia comperitum est, si ex appropriatis parentur.

Ita capitis lotiones, ex cephalicis paratæ, non parum auxilii conferunt. Quidam huc referunt inunctionem spinæ dorsi cum oleis & ungentis calefacientibus, nervinis, ceu sudoriferum atrahens remedium.

Tempus ad instituenda ejusmodi balnea convenientissimum est

est ratione morbi declinatio, ratione diei, tempus matutinum, coctionibus absolutis & evacuato prius corpore. Materia petitur ut plurimum ex vegetabilium regno; aliquando etiam ex mineralibus & animalibus defumitur.

Formulas ut addamus, locus & instituti ratio non permittit. Ab acidulis etiam, ut sunt *Egrana, Schwalbacenses, Spadane*, excremento humores, cujuscunque sint generis, potentissime profligantur, viscera autem alterantur & confortantur.

ARTICULUS XI

de inunctione Mercuriali.

Heroicum hoc praesidium verbo salum attingamus, de cuius mira efficacia in melancholicis morbis, ceteris remediis omnibus aliquot annis in vanum tentatis, multorum experientiae testantur. Vide incompefcibiles dolores capitis curatos, epilepticos, maniacos & alios exinde perfanatos in *Ord. & method. med. spec. comment. usq. in veter. Rolinc.* Cautela ibidem observentur.

ARTICULUS XII.

de repellentibus & discutientibus.

Topicorum usum, imprimis repellentium ante clysteribus repellentibus applicatis & vena sectione administrata non de nihilo esse confirmamur tot practicatorum suffragio. Nec enim rationi repugnat, posse per ejusmodi vaporum sylvestrium repulsionem spirituum excitationem promoveri. Speciatim vero in oxyrrhodino multum spei locant, quod *Paulo auctore* aestate frigidum, hyeme tepidum apponendum est, & propterea propter periculum siccitatis parce admodum acetum recipit. *Alexandr. Masaria* iudicio optimum foret, si oleo rosaceo admiscetur oleum amygd. dulc. e. g.

o. rosat. ℥j.

amygd. dulc.

recent. ℥j.

Aceti ℥j. M.

Discu-

Discutientia epibemata calidè imponi debent. Unde materia remedium aliquantulum cocta esse debet & ex cephalicorum calidorum vel temperaturum & flatus discutientium penitus mutuata.

CAPUT X

ΔΙαιτολογικόν.

In *naturali Dieta* ita victus rationem habeat æger, ne quantitate excedentem, qualitate nocivam; sed morbo & causis contrariam partique affectæ amicam eligat.

Præstat in *melancholica* & *pituitosa* causa victus tenuis & calidus, vel saltem temperatus; in *biliosa* & *serosa* quodammodo crassior; abstineat à vaporosis, salis acribus & dulcibus fermentum excitantibus & cerebrum vaporibus nocivis implentibus; Carnes vitæ crassas, sale conditas fumòque induratas. Omnia legumina proferibat, in deliciis autem habeat carnes temperatas pullorum, turturum, perdicum.

Vinò utatur tenui vel *cerevisiâ* bene defæcatâ. *Fontanonus* lib. 1. laudat mulsam.

In *animali* eligat aërem in *biliosa* moderatè frigidum & humidum, in *pituitosa* calidum: In *melancholica* calidum & humidum; In *serosa* siccum.

Corrigatur insuper suffitibus cerebrum confortantibus.

Motu & quiete, somnò & vigiliis utatur moderatè. *Excreta* & *retenta* modum fervent in substantia, quantitate, qualitate, tempore, loco & ordine.

In *vitali* caveat à *motibus animi ira, amore, mærore, terrore, studiis intentis*, & vitam agat ubique tranquillam & moderatam.

F I N I S.

Dignioris est dicitur a calide imponi debent. Unde ma-
corum calidiorum vel temperatorum & fieri dicitur in totum
non dicitur.

CAPIT X

Præter in malis...
libris vel saltem temperatis in bibulis & sicut quodammodo
calidioribus vel sicut in bibulis & dulcibus sicut
tam exaltatis & et dicitur in bibulis & sicut
Carnes vires crassas & conditas sicut in bibulis. Omnia se-
guntia prohibita in bibulis sicut in bibulis & sicut
pullorum tantum per dicitur.

Præter in malis...
In bibulis eligat aures in bibulis moderatis sicut in bibulis & hu-
miditas temperata calidioribus in bibulis. In bibulis & hu-
miditas in bibulis sicut in bibulis & sicut in bibulis
Corporum sicut in bibulis sicut in bibulis & sicut in bibulis
In bibulis sicut in bibulis sicut in bibulis & sicut in bibulis
In bibulis sicut in bibulis sicut in bibulis & sicut in bibulis

F I N I S

ULB Halle
004 795 92X

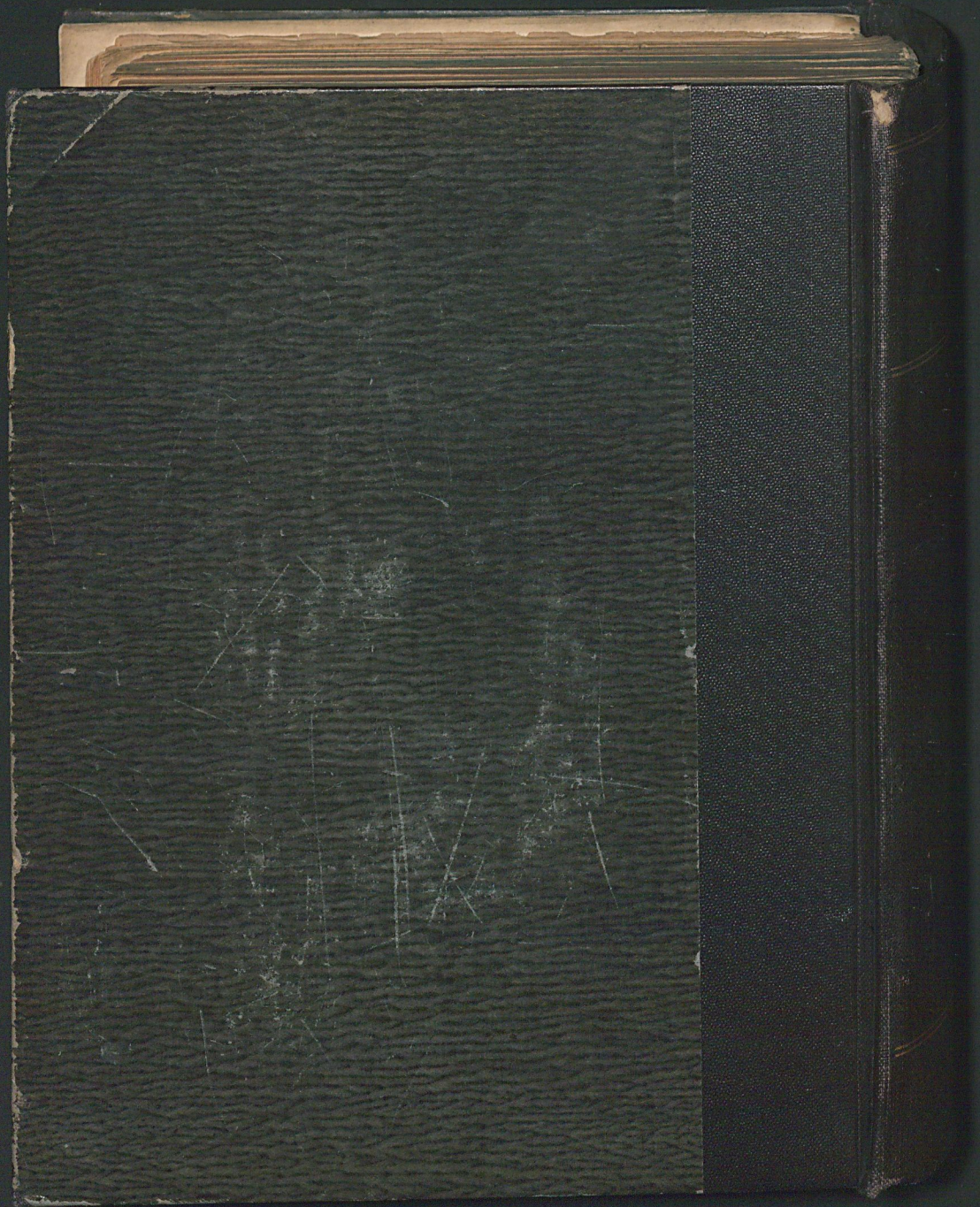
3

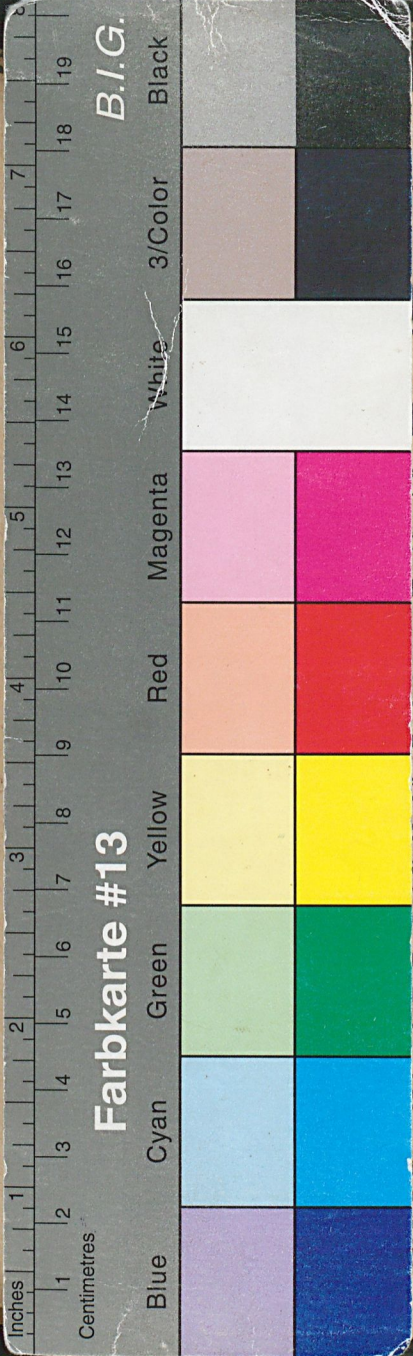

SB

VD17

B.I.G.

Farbkarte #13

1671, 22

22

AUGURALIS MEDICA
DE

LEPSI,

Quam
sistente Gratia
Auctoritate Illustris &
vris Asclepiadei in inclu-
lam Athenao,

ÆSIDE
VIRO
Excellentissimo ac Experientissimo
THEODORO

edicinæ Doctore & Theo-
Publico Celeberrimo,
ceptore suo æviternum devenerando,
VICENTIA

ca Honoribus ac Privilegiis Do-
ter & legitimè obtinendis,
τῶν Φιλιατρῶντων *censura ex-*
biber

STOPH. MOEBIUS,
Thuringus,
MATRIO MAJORI
Rob. horis consuetis.

VENÆ
NISI, ANNO M DC LXXI.